

A PRIMAVERA DE LOURENZÁ A VALDEORRAS

contos do TÍO-VIVO

Xosé Salvadores

Agora que a primavera remata, fago balance de como foi a deste ano e véñenme a memoria aqueles primeiros días en que os leves síntomas de que estabamos entrando na explosiva estación do renacer estaban un pouco apagados.

O inverno marchaba con incontables xornadas grises, frías e, insistentemente, húmidas, e viña vindo, moi tímido, o tempo das flores. Naqueles días de principios de abril reapareceu un sol radiante, que xa quentaba polo avanzado do ano, e aquela luz e calor veu dar a orde de que a nova vida tiña que poñerse en marcha, aínda que fose algo serodia.

A terra con lentura empezou a cubrirse dos incontables verdes e empezaron os animais a movérense nos seus respectivos hábitats buscándose a vida. E din en cavilar preguntándome que era o que mellor representaba o momento, xa que, a pesar de todo, tiña moito entre onde escoller diante daquela diversidade.

As cerdeiras en flor, as abellas apañando o amarelo pole en flores que arrecenden a mel, as follas das árbores rompendo os gromos, as augas murmurando e brincando pletóricas nos regos, as ceñoñas tomando posesión dos seus vellos niños, os inmaculados cartuchos, as prímulas que anuncian que os anfibios se van poñer en movemento ou os pequenos pampillos que converten en xardíns os prados... e, sen saber ben polo que, decidínme pola parella de ferreiriños abelleiros, *Parus major*, que con pequenos chíos non tiñan acougo facendo equilibrios nas ponliñas das maceiras. Seguro que estaban casados, pero non creo que tiveran aínda niñada polo atraso que levabamos. E aqueles paxariños, que nin tan sequera son os máis fermosos da familia dos paros, pero quizabes por seren familiares, ou, se cadra, por ser o único son que me chegaba aquela tarde, quedaron escollidos para representar a miña particular primavera deste 2014.

Logo reparei nas carreiras tolas das lagartas rabudas polo lousado. As lagartas, que son como da familia por acompañar aos da casa ano tras ano, están no tellado e nas paredes protexidas do norte. Son as chamadas *Lacerta monticola* e lagartixa da serra, que aquí deben ser algo diferentes ás do resto do mundo, xa que os especialistas as sitúan nas zonas húmidas a carón das correntes de auga e aquí só teñen a auga coa que Susa rega as flores cando vai seca. Estas lagartas, desconfiadas e rapidísimas, son particulares: os machos campan no verán cuns ocelos axiais azuis e ocupan unicamente as rochas que reciben os ventos do Cantábrico, aínda que en pequenas poboacións chegan ata Ourense.

Por último, foi unha bolboreta sen acougo a que se instalou no meu maxín para completar o cadro que plasmaba a escena. Tampouco é das máis rechamantes que temos, aínda que as cores estean ben escollidas e contrastadas. Era unha común *Vanessa atalanta*, que nin tan sequera hiberna todos os fríos e que podemos atopar calquera día que teña unha morna raiola dando unha volta polo seu territorio. Pero aquela bolboreta lembroume outra, pousada na fachada dourada polo sol poñente na igrexa de Santa Mariña en Petín, e tiveron saudades da primavera apoteósica vivida un ano atrás nas fantásticas terras de Valdeorras.

O ferreiriño abelleiro.

X. Salvadores

Lacerta monticola.

X. Salvadores

Vanessa atalanta.

X. Salvadores

TANACETO

OU HERBA LOMBRIGUEIRA (*Tanacetum vulgare*)

Marga Miguens

Ás veces, o nome dunha planta garda relación co seu uso ou coas propiedades que posúe. Neste caso, a “herba lombrigueira” xa nos revela algunha cousiña. En portugués coñécese como Atanasia das Boticas, do grego Atanatoia, que significa “inmortal”, pois a súa flor dura moito tempo.

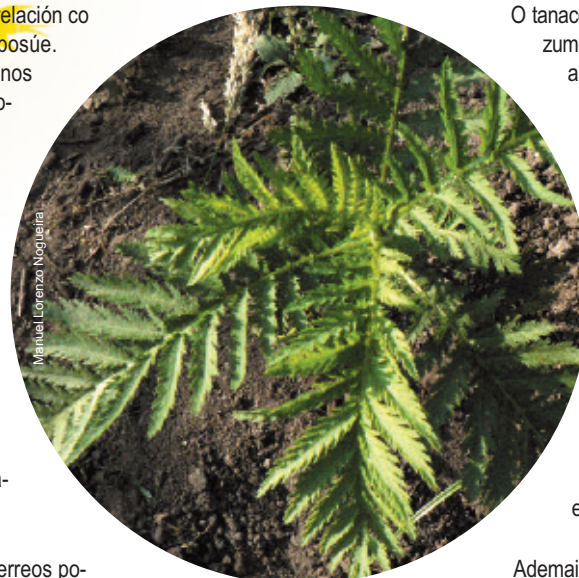
O Tanaceto, nome co que tamén se lle coñece por pertencer ao xénero *Tanacetum*, provén de Asia e foi introducido nas nosas terras polas súas propiedades medicinais. Agora mesmo é salvaxe e podémolo atopar en case todas as provincias galegas aínda que é menos común que outras especies descritas en anteriores ocasións.

A herba lombrigueira pode medrar en terreos pobres e incluso secos, pero, como boa planta silvestre, gusta de solos baldíos e con abundante auga, como as marxes dos camiños e as beiras dos ríos.

O máis característico desta planta son as súas flores pequenas e de cor amarelo, iguais que as da margarida pero sen pétalos, que comezan a saír no mes de xuño e permanecen todo o verán. A planta pode medir máis dun metro de altura e cando florece é unha auténtica explosión de cor.

Trátase dunha planta perenne, cuxas raíces viven todo o ano, polo que se pode reproducir sen semente mediante rizomas ou gallos. As follas destacan por ser moi dentadas e aromáticas, dunha cor verde amarelenta, que semella un fento. Tamén lembran o rabo dun galo, parecido que tamén lle outorga á planta o nome de “rabo de galo”.

Como xa imaxinades, a herba lombrigueira é un antídoto estupendo contra as lombrigas ou miñocas. As follas colocadas sobre o ventre axudan a desfacernos deses bichiños tan indeseixábeis para os cativos. Dise que algúns campesiños comían as súas follas frescas na ensalada para librarse da solitaria, polo tanto, as súas propiedades vermífugas son ben coñecidas.

Manuel Lorenzo Nogueira

O tanaceto posúe outras aplicacións medicinais. O zume das follas aplicado nas feridas dos pés e as mans pode chegar a curalas. Tamén hai quen prepara un té moi concentrado desta planta para lavar o cabelo contra os pio-llos.

A min particularmente gústame tela na horta porque é un fabuloso insecticida natural. Repele os pulgóns, as formigas, os caracois e os tradeadores de árbores froiteiras e hai estudos que sinalan que combate o escaravello da pataca, a mosca da cenoria e incluso a bolboreta da col. É aconsellábel tela preto dos nosos cultivos e, a través de preparados en forma de purín, é boa contra enfermidades fúnxicas, como o oídio.

Ademais, o tanaceto colgado no teito das nosas casas ou mesmo dentro dos armarios é capaz de repeler as moscas e a traza. E se o gardamos seco debaixo do colchón impedimos que nos veñan molestar os chinches ou as pulgas.

Na cociña utilízase para aromatizar pasteis e o licor de tanaceto é moi bo para tratar as indigestións.

En definitiva, a herba lombrigueira é unha auténtica todoterreo. Só ten algo negativo: como é un forte insecticida non podemos botar os seus restos no noso composteiro xa que detería o proceso.

O último que se está investigando sobre o tanaceto é a súa función potabilizadora da auga, ao comprobar, a nivel experimental, que o estrato da planta xunto co seu aceite esencial constitúen un potente potabilizador. Imaxinádesvos que esta planta chegue a substituír o cloro?

O mundo das plantas e as súas propiedades é sorprendente e aínda queda moito por descubrir. Debemos usar aquelas máis coñecidas, mentres os investigadores fan as súas pesquisas, das que logo nós nos saberemos aproveitar... Eu, de momento, seguirei utilizando o tanaceto na miña horta ecolóxica e na miña casa para afastar as pulgas e a traza.

Marta Miguens é colaboradora de CERNA.

Manuel Lorenzo Nogueira